

УДК 378.147:378.046-021.68:616.8:616-083.98
DOI 10.11603/me.2414-5998.2018.2.8877

І. С. Зозуля, А. О. Волосовець, А. І. Зозуля, В. І. Боброва

Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, м. Київ

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ НЕВРОЛОГІЇ ЛІКАРЯМ-ІНТЕРНАМ НА КАФЕДРІ МЕДИЦИНИ НЕВІДКЛАДНИХ СТАНІВ

I. S. Zozulya, A. O. Volosovets, A. I. Zozulya, V. I. Bobrova

P. Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education, Kyiv

MODERN ASPECTS OF STUDYING THE COURSE OF NEUROLOGY TO THE DOCTORS-INTERNS AT THE DEPARTMENT OF EMERGENCY MEDICINE

Мета роботи – розробка і впровадження нових методів навчання в клініко-педагогічну практику викладання дисципліни невідкладної неврології лікарям-інтернам на кафедрі медицини невідкладних станів.

Основна частина. Впроваджено в процес викладання матеріалу нові способи передачі навчальної інформації від викладача до інтернів. Текстова структура лекційних презентацій з неврології була значно модифікована за допомогою наочних схем та навчальних відеофільмів. Крім того, змінився формат проведення самих лекцій з безперервної подачі інформації в напрямку “викладач – студент” на динамічний діалог із постановкою проблемних питань та залучення інтернів до наукової дискусії й активного обговорення практичного матеріалу. Важливим елементом було також доповнення теоретичного лекційного матеріалу ілюстраціями у вигляді клінічних випадків з власної неврологічної практики викладачів.

Висновок. Запровадження у педагогічну практику нових методів навчання та передачі інформації з урахуванням фізіологічних та психологічних особливостей сучасних інтернів дозволяє покращити рівень підготовки з дисципліни невідкладної неврології серед лікарів-інтернів на кафедрі медицини невідкладних станів.

Ключові слова: викладання неврології; медицина невідкладних станів.

The aim of the work – development and introduction of new methods of teaching in the clinical and pedagogical practice of teaching the discipline of Urgent Neurology for doctors-interns at the Department of Emergency Medicine.

The main body. The process of teaching the material, new ways of transferring educational information from a teacher to interns is introduced. The textual structure of lecture presentations on neurology has been significantly modified with the help of visual diagrams and educational video films. In addition, the format of the lectures itself on the continuous provision of information in the direction of “teacher-student” has changed to a dynamic dialogue with the formulation of problem issues and the involvement of interns in a scientific discussion and active discussion of practical material. An important element was also the addition of theoretical lecture material illustrations in the form of clinical cases from their own neurological practice of teachers.

Conclusion. Introduction of pedagogical practice of new methods of teaching and information transfer taking into account physiological and psychological peculiarities of modern interns allows the improving the level of training in the field of Urgent Neurology among interns at the Department of Emergency Medicine.

Key words: teaching of neurology; emergency medicine.

Вступ. Сучасні стандарти підготовки та навчання лікарів-інтернів медицини невідкладних станів вимагають використання під час навчального процесу цілого ряду нових педагогічних підходів для викладання як теоретичних аспектів дисципліни, так і практичних навичок.

Враховуючи мультидисциплінарний характер підготовки спеціалістів із медицини невідкладних станів, варто відмітити, що, крім неврології, такі

інтерни вивчають матеріали цілої низки інших дисциплін, що значно розпоршує увагу майбутніх клініцистів і створює необхідність для таргетного й інформаційно стислого викладання інформаційних пакетів на заняттях та лекціях не тільки з невідкладної неврології, але й з усіх інших дисциплін, що входять у медицину невідкладних станів.

Специфіка дисципліни медицини невідкладних станів також потребує практично-орієнтованого викладання з максимальним наголосом на швид-

кому реагуванні щодо зміни стану пацієнта і ментальному, навіть рефлекторному відтворенні необхідних практичних маніпуляцій та лікарських призначень.

Крім того, психологічний портрет сучасного покоління молодих лікарів має свої особливості. В сучасній соціально-психологічній науковій літературі молоді люди 23–24 років, що наразі навчаються в якості інтернів-медиків, відносяться до так званого “покоління міленіалів”. Важливою особливістю даної страти населення є обмежене сприйняття інформаційного потоку у вигляді коротких інформаційних пакетів (короткі повідомлення, есе, синопсиси, ревію, твіти, тези тощо) і проблеми із сприйняттям великих об’ємів одноформатної інформації у вигляді довгих лекцій, підручників та ґрунтовних статей і монографій. Така особливість, на думку дослідників, пов’язана з активним розповсюдженням інтернет-культури спілкування в соціальних мережах та сприйняттям лише короткоформатних повідомлень з автоматичним ігноруванням текстів із великим об’ємом інформації [1, 2].

Всі вищезгадані особливості привели до необхідності перегляду старих схем викладання клінічних дисциплін із метою підвищення ефективності та наочності навчального процесу на кафедрі медицини невідкладних станів.

Мета роботи – розробка і впровадження нових методів навчання в клініко-педагогічну практику викладання дисципліни невідкладної неврології лікарям-інтернам на кафедрі медицини невідкладних станів.

Основна частина. Сприйняття інформації людиною забезпечується комплексною роботою органів спеціалізованої чутливості та вищих мозкових функцій. Саме тому основний масив інформації нерационально спрямовувати лише на один орган чуття, що призведе до швидкого перенавантаження та припинення сприйняття інформації [3].

Розуміння даних фізіологічних особливостей стало основою для введення в процес викладання матеріалу нових способів передачі навчальної інформації від викладача до інтернів. Так, текстова структура лекційних презентацій з неврології була значно модифікована за допомогою наочних схем та навчальних відеофільмів (NUCLEUS, MediVisual тощо), які у візуальному 3D-форматі в динаміці демонструють особливості клініки та патогенезу невідкладних станів.

Крім того, змінився формат проведення самих лекцій з безперервної подачі інформації в напрямку

“викладач – студент” на динамічний діалог із постановкою проблемних питань та залучення інтернів до наукової дискусії й активного обговорення практичного матеріалу.

Важливим елементом було також доповнення теоретичного лекційного матеріалу ілюстраціями у вигляді клінічних випадків з власної неврологічної практики викладачів.

Модифікація схеми проведення практичних занять також була проведена з огляду на вищеписані особливості сприйняття інформації сучасними інтернами. В тій частині заняття, де проводиться розбір теоретичного матеріалу, також використовувалися відеоматеріали та 3D-моделювання для ілюстрації патогенетичних процесів. Для більшої наочності різні патологічні стани моделювалися у віртуальних програмах-симуляторах (Axiom Neuro).

Практична частина заняття проводилася у нейрохірургічному відділенні лікарні безпосередньо біля ліжка хворого. Проводилися демонстрація практичних навичок неврологічного огляду пацієнта та наступний колективний аналіз терапевтичної ситуації у вигляді вирішення клінічної задачі лікарями-інтернами.

Важливим елементом проведення як лекцій, так і практичних занять був тайм-менеджмент навчального процесу. Оскільки великий об’єм інформації та інтенсивний спосіб її надходження знижували ефективність запам’ятовування серед інтернів-міленіалів, дані подавались тезисно, коротко, з образним поясненням та використанням спеціалізованих педагогічних мнемотехнік, після чого інтернам надавалася можливість відпочити та засвоїти інформацію шляхом збільшення числа перерв, проте зменшення їх тривалості для дотримання часу заняття згідно з розкладом.

Ефективність представленої модифікації була оцінена шляхом аналізу успішного складання заключного іспиту (а саме – неврологічної його частини) лікарями-інтернами на кафедрі медицини невідкладних станів за 2017 рік. Так, протягом 2017 року на кафедрі навчалися 62 інтерни, які почали навчання у 2015 році і пройшли 2 курси викладання дисципліни неврології на очному циклі інтернатури протягом 1,5 року навчання.

Групою контролю були 90 інтернів, що вступили до інтернатури на кафедру медицини невідкладних станів у 2014 році, які закінчили навчання у 2016 році за аналогічною схемою, проте заняття з невро-

логії у них проводилися згідно з класичною схемою викладання без описаних вище модифікацій.

Результати заключного іспиту показали, що інтерни 2017 року випуску демонстрували кращий рівень відтворення знань на фінальному теоретичному іспиті та кращий рівень володіння практичними навичками, ніж інтерни контрольної групи, що склали іспит в 2016 році. Це підтверджувалося середнім балом в $3,98 \pm 0,16$ з дисципліни “Неврологія” в основній групі: 16 інтернів отримали оцінку “задовільно”, 31 – оцінку “добре”, 15 лікарів – оцінку “відмінно”. Водночас для контрольної групи показники були іншими – середній бал з неврології на заключному іспиті склав лише ($3,64 \pm 0,18$) бала: 42

інтерни отримали оцінку “задовільно”, 38 – оцінку “добре”, а 10 лікарів – оцінку “відмінно”.

Висновки. Отже, запровадження у педагогічну практику нових методів навчання та передачі інформації з урахуванням фізіологічних та психологічних особливостей сучасних інтернів дозволяє покращити рівень підготовки з дисципліни невідкладної неврології серед лікарів-інтернів на кафедрі медицини невідкладних станів. Цей досвід може бути використаний і для викладання інших дисциплін, що дозволить значно підняти середній рівень кваліфікованості вищого медичного персоналу первинної ланки надання медичної допомоги.

Список літератури

1. Бондарчук Е. И. Основы психологии и педагогики: курс лекций / Е. И. Бондарчук, Л. И. Бондарчук. – К. : МАУП, 2002. – 168 с.

2. Competence, continuing education, and computers / M. Hegge, P. Powers, L. Hendrick, J. Vinson // *J. Contin. Educ. Nurs.* – 2002. – Vol. 33 (1). – P. 24–32.

3. Пидкасистый П. И. Педагогика : учеб. пособ. / П. И. Пидкасистый. – М., 2001.

References

1. Bondarchuk, E.I., & Bondarchuk, L.I. (2002). *Osnovy psikhologii i pedagogiki: kurs lektzii* [Fundamentals of Psychology and Pedagogy: Course of lectures]. Kyiv: MAUP, [in Russian].

2. Hegge, M., Powers, P., Hendrick, L., & Vinson, J. (2002). Competence, continuing education, and computers. *J. Contin. Educ. Nurs.*, 33 (1), 24-32.

3. Pidakisty, P.I. (2001). *Pedagogika. Ucheb. posobie* [Pedagogy. Textbook]. Moscow [in Russian].

Отримано 12.04.18

Електронна адреса для листування: healermaster@gmail.com